

Työssä kohdattu väkivalta ja hyvinvointi poliisin ammatissa

Väkivalta työssä voi olla uhka työntekijän terveydelle. Tässä tutkimuksessa selvitettiin poliiseihin kohdistunutta työväkivaltaa ja sen yhteyksiä hyvinvointiin. Menetelmänä käytettiin haastatteluja ja postikyselyä. Kysely lähetettiin vuonna 2008 kaikille järjestyspoliiseille Suomessa ($n = 1737$, vastausprosentti 38%). Kiroilu ja solvaus olivat yleisimpiä henkisen väkivallan muotoja, kun taas fyysisestä väkivallasta yleisimpiä olivat irtipyristely ja riuhtominen. Usein kohdattu henkinen ja fyysinen väkivalta olivat yhteydessä psyykkiseen oireiluun, alkoholinkäytön lisääntymiseen sekä huolestuneisuuteen väkivallasta. Usein kohdattu fyysinen väkivalta oli lisäksi yhteydessä heikentyneeseen työtyytyväisyyteen. Vammojen saaminen väkivallan seurauksena oli myös yhteydessä psyykkiseen oireiluun. Seurantatutkimuksia tarvittaisiin, jotta saataisiin tietoa väkivallalle altistumisen pitkäaikaisvaikutuksista.

TUULA LEINO, KAISA ESKELINEN, MARIANNA VIRTANEN

JOHDANTO

Työväkivalta voidaan määritellä esimerkiksi ”ta-pahtumaksi jossa työntekijää loukataan sanallisesti, uhataan tai pahoinpidellään työhön liittyvissä oloissa niin, että hänen turvallisuutensa, hyvinvointinsa ja terveytensä vaarantuu suorasti tai epäsuorasti” (Euroopan komissio, DiMartino ym. 2003). Työväkivalta heikentää usein paitsi fyysistä myös psyykkistä hyvinvointia. Koska se saattaa aiheuttaa lisäksi työstä poissaoloja, heikentää tuottavuutta tai aiheuttaa henkilöstön vaihtuvuutta, on sillä työpaikoille usein myös vakavia taloudellisia seurauksia. (Amaranto 2003, Beech ja Leather 2006, Carmi-Iluz ym. 2005, Wieclaw ym. 2006, Santos ym. 2009).

Mikään ammattiryhmä eikä yksikään työntekijä ole täysin suojassa työväkivallalta. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että joissakin ammateissa ja työtehtävissä riski joutua väkivallan kohteeksi on muita suurempi (Fisher ja Gunnison 2001), esimerkiksi poliisin ammatissa (Clair 2006, Beech ja Leather 2006, Webster ym. 2008, Heiskanen 2007, Shane 2010). Poliiseihin kohdistunut väkivalta saattaa olla solvausta, uhkailua tai fyysistä hyökkäystä, jolloin ”aseena” ovat

useimmiten hyökkääjän omat kädet tai jalat. Vakavimmillaan työväkivallan kohteeksi joutuminen voi johtaa jopa poliisin kuolemaan. Tällöin poliisia kohtaan on useimmiten hyökätty käytäen apuna erilaisia aseita kuten veitsiä, puukkoja tai tuliaseita. (Renck ym. 2002, Brandl ja Strohshine 2003, Selin ja Leino 2005, Shane 2010), ja hyökkääjä on usein ollut alkoholin tai huumeen vaikutuksen alaisena (Renck ym. 2002, Brandl ja Strohshine 2003, Alpert ym. 2004). Amerikkalaisten tutkimusten mukaan poliisia kohti hyökätään useimmiten perheriitojen, ravintolatappeluiden tai tuliaseita hallussa pitävien asiakkaiden taltuttamisen yhteydessä. Muita tilanteita, joissa asiakkaat hyökkäävät poliisia kohti ovat pidätykset, vankien kuljetukset ja huostassa pito, takaa-ajot ja pysäytykset liikenteessä sekä kesken rikoksen suoritettut pidätykset. Vaarallisimpia tilanteita näistä ovat kolme viimeksi mainittua. (Fridell ja Pate 2001, Brown ja Langan 2001).

Työväkivallasta johtuva psyykkisen terveyden heikkeneminen saattaa ilmetä työtyytyväisyyden vähenemisenä, työntekijän kokemana jatkuvana psyykkisenä stressinä tai vakavampana psyykkisenä oireiluna, kuten masennuksena (Carmi Iluz

ym. 2009, Perrot ja Kelloway 2006, 213). Jos väkivaltaa kokeneen työntekijän psyykkinen oireilu jatkuu pitkään eikä hän saa riittävää psyykkistä tukea, voi seurauksena olla vakavampia mielen-terveyden häiriöitä ja esimerkiksi lisääntyntä alkoholin käyttöä (Mayhew 2001, Perrot ja Kelloway 2006, 219).

Jälkipuinti eli debriefing on menetelmä, jota voidaan käyttää pyrittäessä tukemaan työntekijöitä väkivaltatilanteen jälkeen. Jälkipuinnin tavoitteena on ehkäistä myöhempien psyykkisten oireiden syntyä käsittelemällä yhdessä avoimesti ja yksityiskohtaisesti tilanteessa mukana olleiden kokemuksia, ja tunnereaktioita. (Romelsjö ym. 1992, Dyregrov 1997, Frone 1999, Gershon ym. 2002.) Myös Suomen poliisihallinnossa on käytössä tällainen jälkipuintijärjestelmä (Poliisin työsuojelun toimintaohjelma 2008–2011).

Poliisin työssä ensimmäinen Suomessa tehty työväkivaltaa ja sen yhteyttä hyvinvointiin selvittävä pilottitutkimus tehtiin vuosina 2003–2005 (Selin ja Leino 2005). Sen mukaan käytännöllisesti katsoen kaikki poliisipartiotyötä tekevät poliisit olivat joutuneet työtehtävissään kyselyä edeltäneenä vuonna vähintään lievän väkivallan kohteeksi. Lisäksi noin joka kymmenes oli joutunut lyöntiaseella tai teräaseella lyömisen tai sen yrityksen kohteeksi. Kymmenen prosenttia oli joutunut väkivallan tai sen yrityksen kohteeksi vapaa-ajalla. Vaikka väkivalta ei ollut päivittäinen ilmiö kaikille poliisipartiotyötä tekeville poliiseille, kokonaisuutena he kohtasivat sitä runsaasti. Väkivaltaa enemmän kohdanneet poliisit olivat myös muita huolestuneempia väkivallasta, aikoivat todennäköisemmin erota työstään, olivat tyytymättömämpiä elämäänsä ja voivat henkisesti huonommin. Toisessa suomalaistutkimuksessa havaittiin, että järjestyspoliisit olivat kokeneet eniten kasvokkain tapahtunutta uhkailua ja useammin fyysistä väkivaltaa kuin muissa tehtävissä työskentelevät poliisit (Sainio ym. 2007).

Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää tarkemmin työssä kohdatun väkivallan ja hyvinvoinnin yhteyksiä järjestyspoliisissa työskentelevillä poliiseilla. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää:

- 1) Minkälaista fyysistä ja henkistä työväkivaltaa järjestyspoliisissa toimivat poliisit kohtasivat?
- 2) Kuinka usein järjestyspoliisissa toimivat poliisit kohtasivat fyysistä ja henkistä työväkivaltaa?

- 3) Onko runsas väkivallan kokeminen yhteydessä psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin?

TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄT

Kun Työterveyslaitoksen ja Valtion työsuojelurahaston toimesta tehtiin vuosina 2003–2005 ensimmäinen tutkimus työväkivallasta poliisin työssä, tutkijat haastattelivat 30 poliisipartiotyötä tekevää poliisia ennen kyselylomakkeen laatimista. Näiden haastattelujen avulla pyrittiin saamaan kattavampi kuva poliisien kokemasta työväkivallasta, väkivallan seurauksista ja väkivaltatilanteisiin yhteydessä olevista tekijöistä. Suuri osa tuolloin laaditun kyselylomakkeen mittareista oli uusia ja ne perustuivat poliisipartiotyöhön, osa puolestaan samankaltaisia kuin aiemmissa tutkimuksissa oli käytetty.

HAASTATTELUT

Jotta vuonna 2003 laaditun kyselylomakkeen kysymykset saatiin päivitetyn, haastateltiin vuonna 2008 yhdeksän järjestyspoliisissa työtä tekevää poliisia pääkaupunkiseudulta. Haastattelut kestivät noin 45 minuuttia. Haastateltavilta kysyttiin muun muassa, minkälaisia poliisin kohtamat uhka- ja väkivaltatilanteet ovat olleet vuonna 2008.

KYSELY

Päivitetty kyselylomake osoitettiin kaikille Suomessa työskenteleville järjestyspoliiseille ja lähetettiin vuonna 2008 kaikkiin Suomen poliisilaitoksiin. Saatekirjeessä ohjeistettiin kenttätöiminnan päällystystä jakamaan lomake alaisilleen. Satunnaisotantaa ei voitu tehdä, koska useat poliisit ovat suojanneet henkilötietonsa, ja näin ollen nimilistoja ei ollut tutkimuksen käytettävissä. Vuonna 2008 järjestyspoliisissa toimivien lukumäärä oli 4517. Lomakkeita palautui kahden muistutuskirjeen jälkeen 1737 kappaletta (38 %). Saattaa olla, että poliisin omissa tilastoissa tämä järjestyspoliisia vastaava nimike ”miehistö” sisältää muissakin tehtävissä kuin hälytys- ja valvontatehtävissä toimivia poliiseja, jolloin kysely on saattanut mennä henkilöille, jotka eivät toimi kenttätöissä.

Henkisellä väkivallalla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa erilaisia poliiseihin kohdistuneita uhkauksia, ja niitä selvitettiin 12 kysymyksellä (kysymykset on lueteltu tulososan taulukossa 1). *Fyysistä väkivaltaa* selvitettiin 14 kysymyksellä (ks. tulososan taulukko 2).

Haastatteluihin perustuvia uusia kysymyksiä henkisen väkivallan osalta olivat: ”onko kansalainen uhannut vahingoittaa itseään, läheisiä tai sivullisia”, ”osoittanut uhkaavaa käytöstä liikenteessä” ja ”uhannut leikkiaseella”. Fyysisen väkivallan kysymyksistä uusi uhkauksia koskeva kysymys oli: ”onko kansalainen yrittänyt ajaa autolla päälle”.

Kyselylomakkeessa tiedusteltiin kunkin väkivallan muodon kokemista viimeisen 12 kuukauden aikana ja pyydettiin vastaamaan kuusiosaisella asteikolla seuraavasti: 1 = ei kertaakaan, 2 = yksi – kaksi kertaa, 3 = joitakin kertoja, 4 = kuukausittain, 5 = viikoittain, 6 = päivittäin. Tulostaulukoissa 1 ja 2 ilmoitamme kunkin kysytyn asian esiintymisprosentit kolmiluokkaisina. Tällöin luokka 1 (= ei kertaakaan), luokka 2 (= jonkin verran, joka tarkoittaa kertoja yhdestä kerrasta vuodessa kuukausittain tapahtuvaan väkivaltaan) ja luokka 3 (= usein, joka tarkoittaa vähintään viikoittain tapahtuvaa väkivaltaa).

Asiakkaiden välittömiä uhkauksia kuvaavista 12 kysymyksestä muodostettiin summamuuttuja ”Henkinen väkivalta”. Summamuuttujan jakautuman pohjalta asteikko jaettiin neliluokkaiseksi. Sen luokat tarkoittivat, että viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana henkistä väkivaltaa: 1 = ei ollut koettu lainkaan, 2 = oli koettu jonkin verran, 3 = oli koettu melko usein, 4 = oli koettu usein (vähintään viikoittain).

Asiakkaiden poliiseihin kohdistamista fyysisen väkivallan muodoista (yhteensä 14 kysymystä) laadittiin summamuuttuja ”Fyysinen väkivalta”. Summamuuttujan jakautuman pohjalta asteikko jaettiin neliluokkaiseksi. Sen luokat tarkoittivat, että viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana fyysisistä väkivaltaa: 1 = ei ollut koettu lainkaan, 2 = oli koettu jonkin verran, 3 = oli koettu melko usein, 4 = oli koettu usein (vähintään viikoittain).

Psykykkistä oireilua kartoitettiin 12 osiota sisältävällä GHQ-12 mittarilla (= General Health Questionnaire, jossa on yhteensä 12 kysymystä). Tämä mittari on kansainvälisesti tunnettu ja paljon käytetty. (Goldberg ym. 1997). Kysymykset koskivat hyvinvointia muutaman viimeksi kuluneen viikon aikana, ja suurempi arvo tarkoittaa suurempaa psykykkistä oireilua. Kysymyksistä muodostettiin summamuuttuja, ja kynnsarvona kaksiluokkaiseen oireilumuuttujaan (0 = ei oireilua, 1 = oireilua) käytettiin arvoa 4.

Työtyytyväisyyttä kysyttiin seuraavalla kysymyksellä: ”Kuinka tyytyväinen olet nykyiseen

työhösi?”. Vastausvaihtoehdot olivat 1 = erittäin tyytymätön, 2 = melko tyytymätön, 3 = en tyytyväinen mutten tyytymätönkään, 4 = melko tyytyväinen, 5 = erittäin tyytyväinen. Työtyytyväisyydestä muodostettiin kaksiluokkainen muuttuja siten, että luokat $4 + 5 = 0$ (tyytyväinen) ja luokat $1 + 2 + 3 = 1$ (tyytymätön).

Huolestuneisuutta työväkivallasta kysyttiin seuraavasti: ”Kuinka paljon työväkivaltilanteiden mahdollisuus huolestuttaa sinua?” Vastausvaihtoehdot olivat 1 = ei ollenkaan, 2 = hieman, 3 = jonkin verran, 4 = paljon, 5 = erittäin paljon. Huolestuneisuudesta muodostettiin kaksiluokkainen muuttuja siten, että luokka 1 = 0 (ei huolestunut) ja luokat $2 + 3 + 4 + 5 = 1$ (huolestunut).

Alkoholinkäytön lisääntymistä työssä koetun väkivallan tai sen mahdollisuuden vuoksi kysyttiin seuraavalla kysymyksellä: ”Ovatko työväkivaltaan liittyvät kokemukset tai työväkivaltilanteiden mahdollisuus lisänneet alkoholin kulutustasi?” Vastausvaihtoehdot 1 = ei, 2 = kyllä jonkin verran ja 3 = kyllä selvästi. Luokat 2 ja 3 yhdistettiin myöhemmin tulosten analyyseissä siten, että 1 = 0 (ei lisääntynyttä alkoholinkäyttöä työväkivallan vuoksi) ja $2 + 3 = 1$ (lisääntynyttä alkoholin käyttöä työväkivallan vuoksi).

Psykykenlääkkeiden (uni-, nukahtamislääkkeiden, mielialalääkkeiden ja piristeiden) käytön yhteyttä työväkivallan kokemuksiin kysyttiin niiltä, jotka olivat vastanneet käyttäneensä psykykenlääkkeitä, seuraavasti: ”Liittyykö lääkkeiden käyttö työväkivallan kokemuksiin tai työväkivallan mahdollisuuteen?” Vastausvaihtoehdot olivat: 1 = ei, 2 = kyllä, ainakin osittain, 3 = kyllä, selvästi. Tulosten analyyseissä luokat 2 ja 3 yhdistettiin siten, että 1 = 0 (ei psykykenlääkkeiden käyttöä työväkivallan vuoksi) ja $2 + 3 = 1$ (psykykenlääkkeiden käyttöä työväkivallan vuoksi).

Jälkipuintia kysyttiin seuraavasti: ”Henkisellä ammattiavulla tarkoitetaan työterveyshoitajan, psykologin tai asiaan koulutetun poliisin suorittamaa jälkipuintia tai muuta keskusteluapua. Oletko koskaan saanut työnantajasi järjestämää ammattiapua uhka- tai väkivaltilanteen jälkeen?”. Vastausvaihtoehdot 1 = en ole koskaan tarvinnut ammattiapua, 2 = en ole koskaan pyytänyt/kysynyt ammattiapua, vaikka olisin tarvinnut, 3 = en ole saanut ammattiapua, vaikka olen pyytänyt/kysynyt, 4 = en, mutta olen saanut ammattiapua muuta kautta, 5 = kyllä olen, yksin, 6 = kyllä olen, ryhmässä, 7 = kyllä olen, yksin ja ryhmässä. Jälkipuintia kuvaavassa muuttujassa luokat 1–3 säilytettiin ennallaan ja luokat 4, 5, 6 ja

7 yhdistettiin luokaksi 4= olen saanut ammattiapua.

Väkivallan seurauksena syntyneitä fyysisiä vammoja koskeva kysymys kuului:

Oletko saanut vammoja (kolhuja, ruhjeita, haavoja, revähtymiä tms.) seuraaviin ruumiinosiin asiakkaiden väkivallan seurauksena 12 viimeksi kuluneen kuukauden aikana? Luettelo mahdollisista vammoista oli seuraava: silmä, pää, kaula, niska, vartalo, selkä, selkäranka, yläraaja olkapäästä ranteeseen, kämmen ja sormet, alaraaja lonkasta nilkkaan, varpaat ja jalkaterä, muu vahinko esim. sisäelinvamma. Vastausvaihtoehdot olivat ”kyllä” tai ”ei”.

Vammojen vastaukset summattiin ja niistä muodostettiin kaksiluokkainen muuttuja, joka sai arvot: 0 = ei ole saanut vammaa, 1 = on saanut vähintään yhden vamman.

Logistisen regressioanalyysin avulla laskettiin usein väkivaltaa kokeneiden riskit (OddsRatio)

Taulukko 1.

Järjestyspoliisien kohtaama henkinen väkivalta työssä (= uhkaukset) kyselyä edeltäneiden 12 kuukauden aikana vuonna 2008. Luvut ovat prosentteja vastaajista (n = 1732).

	Ei kertaa- kaan	Joitakin kertoja*	Usein**
Kiroilu, huutaminen, käsimerkit, eleet	2	63	35
Solvaaminen, nimittely	5	66	29
Uhannut vahingoittaa itseään, läheisiä tai sivullisia	13	81	6
Lyömisellä tai potkimisella uhkaaminen	61	39	0
Esineiden ja paikkojen rikkominen	25	71	4
Uhkaava käytös liikenteessä	30	69	1
Lyöntiaseella uhkaaminen	18	75	7
Teräaseella uhkaaminen	65	35	0
Huumeneulalla uhkaaminen	85	15	0
Tuliaseella uhkaaminen	86	14	0
Leikkiaseella uhkaaminen	88	12	0
Kaasusumuttimella uhkaaminen	95	5	0

* = yhdestä kerrasta aina kuukausittain tapahtuvaan

** = vähintään viikoittain tapahtuva.

psykkiseen oireiluun, alkoholinkäytön lisääntymiseen, työtyytyväisyyteen ja huoleen väkivallasta. Lisäksi logistisen regressioanalyysin avulla laskettiin vammoja saaneiden riski psyykkiseen oireiluun.

TULOKSET

MILLAISTA VÄKIVALTA JA MITEN USEIN POLIISIT KOHTAAVAT TYÖSSÄÄN?

Yleisin henkisen väkivallan muoto poliiseja kohtaan oli sanallinen aggressio, kuten kiroilu, huutaminen, käsimerkit, eleet, solvaaminen ja nimitely. Yli kolmasosa vastaajista oli kokenut sitä vähintään viikoittain (Taulukko 1).

Yleisin muoto poliiseihin kohdistuneesta fyysisestä väkivallasta oli vastarinnan yhteydessä tapahtuva irti pyristely ja riuhtominen. Hieman vajaa viidesosa oli kokenut tällaista vähintään viikoittain (Taulukko 2).

Tämän lisäksi poliiseista neljä prosenttia ilmoitti, että kansalaiset olivat vahingoittaneet tai yrittäneet vahingoittaa vastaajan terveyttä työmatkalla ja seitsemän prosenttia ilmoitti näin tapahtuneen vapaa-ajalla.

Kyselyhetkellä poliiseista yhdellä prosentilla oli psyykkistä oireilua, noin neljäsosa oli tyytymättömän työhönsä ja joka kymmenes oli huolestunut väkivallasta.

Poliisit kuluttivat keskimäärin viisi annosta alkoholia viikossa. Prosentti vastaajista ilmoitti kuluttavansa alkoholia 25 annosta tai enemmän viikossa. Poliiseista 15 prosenttia vastasi, ettei käytä lainkaan alkoholia. Alkoholinkulutus oli kasvanut väkivallan tai sen uhan johdosta kuudella prosentilla vastaajista. Psykenlääkkeiden käytön ilmoitti yhdeksän prosenttia liittyvän työväkivallan kokemuksiin tai työväkivallan mahdollisuuteen.

Ammattiapua jälkipuinnin muodossa oli saanut neljäsosa vastaajista ja 65 prosenttia ilmoitti, ettei omasta mielestään ollut tarvinnut jälkipuinnia. Kuusi prosenttia ei ollut pyytänyt jälkipuinnia, vaikka olisi sitä mielestään tarvinnut. Yksi prosentti poliiseista ei ollut saanut jälkipuinnia, vaikka olisi sitä omasta mielestään tarvinnut.

Eniten eli noin kolmannekselle poliiseista oli aiheutunut vammoja kämmeniin ja sormiin viimeisen vuoden aikana. Toiseksi yleisimpiä olivat yläraajojen ja alaraajojen vammat, joita oli saanut hieman vajaa viidesosa poliiseista.

TYÖSSÄ KOETUN VÄKIVALLAN YHTEYDET HENKISEEN HYVINVOINTIIN

Usein koettu henkinen ja fyysinen väkivalta olivat yhteydessä sekä psyykkiseen oireiluun että huoleen väkivallasta. Usein koettu fyysinen väkivalta oli lisäksi yhteydessä vähäisempään työtyytyväisyyteen (taulukko 3).

Taulukossa 4 näkyvät tulokset yhteyksistä henkisen ja fyysisen työväkivallan kokemusten ja alkoholin käytön lisääntymisen ja psyykenlääkkeiden käytön välillä. Usein koettu henkinen ja fyysinen väkivalta olivat molemmat yhteydessä kasvaneeseen alkoholin käyttöön, mutta yhteys psyykenlääkkeiden käyttöön ei ollut tilastollisesti merkitsevä.

VAMMAT JA PSYKKINEN OIREILU

Lisäksi tarkastelimme erikseen työssä saatujen väkivallasta johtuvien vaamojen yhteyttä psyykkiseen oireiluun. Vammoja saaneilla oli enemmän psyykkisiä oireita kuin niillä, jotka eivät olleet saaneet vammoja (Taulukko 5).

Kun yhteyttä psyykkiseen oireiluun tarkasteltiin vammatyypeittäin, havaittiin, että voimakas yhteys psyykkiseen oireiluun oli pään alueelle kohdistuneella vammalla (OR 3,17, 95%:n LV 1,00–10,05) ja selän alueelle kohdistuneella vammalla (OR 3,00, 95% LV 1,77–5,08).

POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli saada enemmän tietoa poliiseihin kohdistuvasta psyykkisestä ja fyysisestä työväkivallasta. Saatua tietoa lisäkin ymmärrystä siitä, millaisissa eri muodoissa kansalai-

Taulukko 2.

Järjestyst poliisien kohtaama fyysinen väkivalta työssä kyselyä edeltäneiden 12 kuukauden aikana vuonna 2008. Luvut ovat prosentteja vastaajista (n = 1733).

	Ei kertaakaan	Joitakin kertoja*	Usein**
Pyristeleminen irti, riuhtominen	3	80	17
Paini maassa	24	75	1
Kiinni pitäminen, liikkumisen estäminen	35	59	6
Lyöminen, potkiminen	40	59	1
Sylkeminen	51	49	0
Pureminen, raapiminen	66	34	0
Esineiden heittäminen kohti	63	37	0
Lyöntiasella lyöminen tai sen yritys	82	18	0
Yrittänyt ajaa autolla päälle	91	9	0
Teräaseella lyöminen tai sen yritys	91	9	0
Tuliaseella ampuminen tai sen yritys	95	5	0
Kuristaminen	96	4	0
Huumeneulalla pistäminen tai sen yritys	96	4	0
Kaasusumuttimen käyttö tai sen yritys	98	2	0

* = yhdestä kerrasta aina kuukausittain tapahtuvaan.

** = vähintään viikoittain tapahtuva.

Taulukko 3.

Henkisen ja fyysisen työväkivallan kokemusten yhteys vähäiseen työtyytyväisyyteen, psyykkiseen oireiluun ja huolestuneisuuteen väkivallasta

Henkinen työväkivalta	tapaukset (%)	Heikko työtyyty- väisyys OR 95%:n LV	tapaukset (%)	Psyykinen oireilu OR 95%:n LV	tapaukset (%)	Huoli väki- vallasta OR 95%:n LV
Ei ole kokenut	118 (31)	1,00 (ref.)	46 (30)	1,00 (ref.)	437 (30)	1,00 (ref.)
Joitakin kertoja	84 (22)	0,82 (0,60–1,13)	31 (20)	0,80 (0,50–1,28)	362 (25)	1,07 (0,76–1,50)
Melko usein	78 (21)	1,00 (0,72–1,38)	28 (18)	0,92 (0,56–1,50)	313 (22)	1,90 (1,26–2,88)
Usein	99 (26)	1,26 (0,93–1,71)	50 (32)	1,63 (1,07–2,49)	340 (23)	2,41 (1,56–3,73)
Fyysinen työväkivalta						
Ei ole kokenut	78 (20)	1,00 (ref.)	25 (16)	1,00 (ref.)	296 (20)	1,00 (ref.)
Joitakin kertoja	89 (23)	0,87 (0,62–1,23)	33 (21)	1,04 (0,61–1,79)	374 (25)	0,96 (0,65–1,41)
Melko usein	87 (23)	0,84 (0,59–1,18)	35 (23)	1,09 (0,64–1,86)	389 (27)	1,14 (0,77–1,70)
Usein	128 (34)	1,39 (1,01–1,93)	63 (40)	2,12 (1,31–3,45)	406 (28)	1,82 (1,17–2,81)

Taulukko 4.

Yhteydet henkisen ja fyysisen työväkivallan kokemusten, alkoholin käytön lisääntymisen ja lääkeaineiden käytön välillä.

Henkinen työväkivalta	tapaukset (%)	Lisääntynyt alkoholin- käyttö OR 95%:n LV	tapaukset (%)	Psyyken- lääkkeiden käyttö OR 95%:n LV
Ei ole kokenut	20 (21)	1,00 (ref.)	2 (17)	1,00 (ref.)
Joitakin kertoja	18 (20)	1,10 (0,57–2,11)	2 (17)	0,98 (0,13–7,27)
Melko usein	18 (20)	1,39 (0,72–2,66)	2 (17)	2,50 (0,32–19,3)
Usein	36 (39)	2,74 (1,56–4,82)	6 (50)	4,29 (0,81–22,8)
Fyysinen työväkivalta				
Ei ole kokenut	12 (13)	1,00 (ref.)	2 (20)	1,00 (ref.)
Joitakin kertoja	13 (14)	0,84 (0,38–1,87)	1 (10)	0,44 (0,04–5,13)
Melko usein	21 (23)	1,37 (0,66–2,82)	2 (20)	1,11 (0,15–8,39)
Usein	46 (50)	3,19 (1,66–6,13)	5 (50)	2,35 (0,42–13,0)

Taulukko 5.

Yhteydet vammojen ja psyykkisen oireilun välillä

Vammat	n (tapaukset)	Psyykkinen oireilu OR 95%:n LV
Ei vammoja	859/67	1,00
Vähintään yksi vamma	688/93	1,73 (1,25–2,41)

set kohdistavat väkivaltaa ja sen uhkaa poliisiin. Tulokset ovat väkivallan eri muotojen suhteen aiempien kansainvälisten ja suomalaisten tutkimusten tulosten kanssa samansuuntaisia (Renck ym. 2002, Brandl ja Stroshine 2003, Selin ja Leino 2005, Shane 2010). Tulokset myös vahvistivat aiempia kansainvälisiä ja suomalaisia tutkimustuloksia poliiseihin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä ja sen yhteydestä henkiseen pahoinvointiin. (Renck ym. 2002, Brandl ja Strohshine 2003, Shane 2010, Selin ja Leino 2005, Violanti ja Aaron 1995). Tässä tutkimuksessa usein koettu väkivalta ja väkivallasta aiheutuneet vammat heikensivät poliisien hyvinvointia: Se näkyi usein väkivaltaa kokeneilla psyykkisenä oireiluna, lisääntyneenä alkoholin kulutuksena, huolestuneisuutena väkivallasta ja heikentyneenä työtyytyväisyytenä. Väkivalta suomalaisen poliisin työssä on siis yleinen ongelma, jolla voi olla vakavia terveys- ja hyvinvointivaikutuksia.

Pieni osa poliiseista oli kohdannut asiakkaitensa taholta myös vapaa-ajallaan tai työmatkallaan väkivaltaa tai sen uhkaa. Tämä kuvastaa poliisin työn ja työroolin vakavia ja huolestuttavia haittavaikutuksia heidän omaan turvallisuuteensa myös vapaa-ajalla.

Tutkituista yli puolet oli ammattiavun saamista kysyttäessä sitä mieltä, että he eivät sitä tarvineet. Kuitenkin juuri jälkipuinnin yhteydessä käydään yhdessä työtovereiden kanssa läpi kaikkien tilanteissa mukana olleiden havaitsemat tilanteen tapahtumat, ajatukset, vaikutelmat ja omat tuntemukset tilanteen jälkeen. Yksi jälkipuinnin tavoite onkin panna alulle omien tunteiden julkinen pohdiskelu. (Dyregrov 1997). Aiemmat kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet, kuinka poliisien oma työkuultuuri opettaa, että on suotavaa olla ilmaisematta omaan työhön liittyviä tunteita. Tämä saattaa perustua siihen, että vaikeiden tilanteiden hallinnan uskotaan kenttätöissä paranevan silloin, kun poliisi pitää omat tunteensa ”piilossa”. Tunteiden piilottaminen saattaa kuitenkin samalla opettaa siihen, että omat tunteet kaiken kaikkiaan saatetaan kokea ammatillisina heikkouksina. (Clair 2006, Violanti ym. 1983, Pogrebin ja Poole 1991). Kuitenkin myös tunteiden ”piilottamiselle” vastakohtainen tunteiden käsittelytapa eli tunteiden purkaminen vaikeiden työtilanteiden jälkeen tulisi opettaa poliiseille. Tällöin myös jälkipuinnista hyötyminen paranisi.

Tulevaisuudessa tulisikin tutkia sitä, aiheuttaako poliisikulttuuri myös Suomessa haluttomuutta puhua väkivaltakokemuksista ja niihin liittyvistä tunteista? Suomessa poliisiorganisaatio on ottanut käyttöön jälkipuinnin. Vaikka jälkipuinnista on osoitettu olevan pääosin hyötyä, on siitä myös joissakin tapauksissa osoitettu olevan jopa haittaa (Dyregrov 1997, Fullerton ym. 2000). Siksi jälkipuinnin hyötyjä sekä mahdollisia haittoja tulisikin poliisityössä tutkia.

Alkoholin käytön lisääntyminen juuri väkivallan kokemusten vuoksi saattaa joillakin poliiseista ilmentää sitä, että he pyrkivät pääsemään alkoholin avulla eroon väkivallan seurauksena syntyneistä ja heitä yhä kiusaavista tunteista (Swatt ym. 2007). Olettamusta siitä, että jotkut poliisit kohtaavat omat tunteensa ainoastaan yksin, jolloin alkoholi korvaisi jälkipuintiin osallistumisen ennen kaikkea tunteiden purkamisen osalta, tulisi tulevaisuudessa tutkia esimerkiksi haastattelujen avulla.

Tässä tutkimuksessa saatuja väkivallan tai sen uhan esiintymisen prosenttilukuja ei ole helppo verrata aiempiin kansallisiin tai kansainvälisiin tutkimustuloksiin, koska mittausten menetelmät ovat olleet erilaisia. Aiemmat väkivallan mittarit ovat esimerkiksi mitanneet väkivaltaa, joka on saattanut sisältää joko vihamielistä sanailua, uhkailua tai itse väkivallan tekoa saman kysymyksen sisällä. Jotkut tutkijoista ovat mitanneet ainoastaan fyysisiä työntekijään kohdistuneita tekoja, kun taas toiset ovat sisällyttäneet väkivallan käsitteeseen väkivaltaisten tekojen lisäksi uhkailut, vihamielisen käytöksen ja jopa epäsuorasti nähdyn ja toiseen työntekijään kohdistuneen väkivallan. (Schat ja Kelloway 2003). Lisäksi eräät tutkijoista ovat jakaneet väkivallan fyysiseen ja ei-fyysiseen. Ei-fyysiseen väkivaltaan he ovat sisällyttäneet sekä uhan, sukupuolisen häirinnän että henkisen väkivallan (Gerberich ym. 2004). Lisäksi useissa tutkimuksissa on kysytty vähintään kerran vuodessa esiintyvistä väkivallasta. Tällä tavoin tutkittuna myös suomalaisen tutkimuksen mukaan 5 prosenttia koko työllisestä väestöstä oli ollut väkivallan kohteena vähintään kerran vuodessa (Perkiö-Mäkelä ym. 2006). Vaikeudet verrata eri tutkimusten tuloksia johtuvat

siis osin siitä vaihtelusta, jolla väkivalta työssä on määritelty.

Tämän tutkimuksen vahvuus oli se, että tutkittavat edustivat kokonaisuutena kaikista Suomessa työskentelevistä järjestyspoliiseista, vaikka suhteellisen alhaisen vastausprosentin vuoksi edustavuudesta ei voida olla täysin varmoja. Yleensä silloin, kun otoskokona on koko perusjoukko, voidaan tulosten osalta sanoa, että niissä esitetyt asiat ovat näin tässä joukossa (Metsämuuroinen 2005, s. 56). Lisäksi vahvuutena oli se, että psyykkistä oireilua mitattiin yleisesti kansainvälisissä tutkimuksissa käytetyn ja validoidun GHQ-12-mittarin avulla (Goldberg ym. 1997).

Vahvuutena oli myös se, että käytetyn kyselyn pohjana oli ollut haastatteluja, joissa haluttiin selvittää juuri poliisin työssä suomalaisessa yhteiskunnassa esiintynyttä väkivaltaa ja sen uhkaa ja myös se, että kyselylomake päivitettiin tutkimusvuonna. Myöhemmissä tutkimuksissa on kuitenkin aiheellista edelleen kehittää kyselyjen sisältöjä käyttäen apuna uhka- ja väkivaltilanteiden tapauskuvauksia. Olisi myös tärkeää kehittää mittari, joka huomioisi vakavuudeltaan hyvin eritasoisia väkivaltakokemuksia.

Tutkimuksen heikkoutena oli se, että kyseessä oli poikkileikkaustutkimus, jolloin tutkimuksesta ei voi tehdä päätelmiä tutkittujen muuttujien välisten yhteyksien suunnista saati kausaalipäätelmiä. Tulevaisuudessa olisikin selvitettävä tarkemmin näitten yhteyksien suuntaa ja niitä mahdollisesti välittäviä mekanismeja. Tärkeää olisi myös selvittää, millaisia erilaisia tutkimuskohteita poliisit työssään tarvitsisivat; onko kyse tarvittavien purkutilanteiden puuttumisesta, väkivaltilanteisiin liittyvästä koulutuksesta, resurssien riittämättömyydestä vai vielä jostain muusta.

Leino T, Eskelinen K, Virtanen M. Work-related violence against police officers and its associations with health
Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti – Journal of Social Medicine 2011;48:325–333

Work-related violence can be a threat to a worker's health. The aim of this study was to examine work-related violence against police officers and its associations with health. Methods were interviews and a questionnaire, which was sent in 2008 to all police patrol officers in Finland. (n=1737, response rate 38%). Swearing and insulting were the most common forms of psychological violence while struggling to get free and pulling were the most common forms of physical

violence. Frequently experienced psychological and physical violence were both associated with psychological distress, increased alcohol consumption, and worry about violence. Physical violence was also associated with low job satisfaction. Those who had injuries due to work-related violence had a higher risk of psychological symptoms. Follow-up studies are needed in order to see the long-term consequences.

KIRJALLISUUS

- Alpert GP, Dunham RG, MacDonald JM. Interactive police-citizen encounters that result in force, *Police Quarterly* 2004;7:475–488.
- Amaranto E, Steinberg J, Castellano C, Mitchell R. Police Stress Interventions. Brief Treatment and Crisis Intervention 2003;3:47–53.
- Beech B, Leather P Workplace violence in the health care sector: A review of staff training and integration of training evaluation models. *Aggression and Violent Behaviour* 2006; 11: 27–43.
- Brandl SG, Stroschine M. Toward an understanding of the physical hazards of police work, *Police Quarterly* 2003;6:172–191.
- Brown J, Langan P. Policing and Homicide, 1976–98: Justifiable Homicide by Police, Police Officers Murdered by Felons. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics. Washington D.C. 2001.
- Carmi Iluz T, Peleg R, Freud T, Shvartzman P. Verbal and physical violence towards hospital- and community-based physicians in the Negev: An Observational Study. *BMC Health Services Research*; 5:54. 2005. <http://www.biomedcentral.com/1472-6963/5/54>. [Luettu 11.11.2009].
- Clair ME. The Relationship between Critical Incidents, Hostility and PTSD Symptoms in Police officers. [dissertation], Philadelphia (PA): Univ of Drexel, 2006.
- Di Martino V, Hoel H, Cooper CL. Preventing violence and harassment in the workplace. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2003. www.eurofound.eu.int [Luettu 25.01. 2008].
- Dyregrov A, The process in psychological debriefings, *Journal of Traumatic Stress* 10:589–605.
- Fisher BS, Gunnison E. Violence in the workplace Gender similarities and differences, *Journal of Criminal Justice* 2001;29:145–155.
- Fridell LA, Pate AM. The Other Side of Deadly Force: Felonious Killings of Law Enforcement Officers. Teoksessa Dunham R, Alpert G (toim.) *Critical Issues in Policing*. Prospect Heights, Waveland Press, IL 2001.
- Frone MR. Work stress and alcohol use. *Alcohol Research and Health* 1999;23:284–291.
- Fullerton CS, Ursano RJ, Vance K, Wang L. Debriefing following trauma, *Psychiatric Quarterly* 2000;71:259–276.
- Gerberich SG, Church TR, McGovern PM, Hansen HE, Nachreiner NM, Geisser MS, Ryan AD, Mongin SJ, Watt GD An epidemiological study of the magnitude and consequences of work related violence: the Minnesota Nurses' Study, *Occup Environ Med* 2004;61:495–503.
- Gershon RRM, Lin S, Li X. Work stress in aging police officers. *J Occup Environ Med* 2002; 44:160–167.
- Goldberg DP, Gater R, Sartorius N, Ustun TB, Puccinelli M, Gureje O, Rutter C. The validity of the two versions of the GHQ in the WHO study of mental illness in general health care. *Psychol Med* 1997;27:191–197.
- Heiskanen M. Violence at work in Finland: Trends, contents, and prevention, *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 2007;8:22–40.
- Mayhew C. Occupational Health and Safety Risks faced by Police Officers. Australian Institute of Criminology, Trends & Issues in Crime and Criminal Justice; ISSN 0817–8542, 2001. Retrieved from <http://www.aic.gov.au>. [Luettu 11.03. 2008].
- Metsämuuroinen, J, Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2005, 56.
- Perkiö-Mäkelä M, Hirvonen M, Elo A-L, Ervasti J, Huuhtanen P, Kandolin I, Kauppinen K, Kauppinen T, Ketola R, Lindström K, Manninen P, Mikkola J, Reijula K, Riala R, Salminen S, Toivanen M, Viluksela M. Work and People-interview survey 2006, Finnish Institute of Occupational Health, Helsinki. 2006.
- Perrot SB, Kelloway EK. Workplace violence in the police. Teoksessa Kelloway EK, Barling J, Hurrell JJ. (toim.) *Handbook of Workplace Violence*, Thousand Oaks, CA: Sage, London 2006, 211–229.
- Pogrebin MR, Poole ED. Police and tragic events: The management of emotions. *Journal of Criminal Justice* 1991;19: 395–403.
- Poliisin työsuojelun toimintaohjelma 2008–2011.
- Renck B, Weisaeth L, Skarbo S. Stress reactions in police officers after a disaster rescue operation. *Nord J Psychiat* 2002;56:7–14.
- Romelsjö A, Hasin D, Hilton M, Boström G, Diderichsen F, Haglund B, Hallqvist J, Karlsson G, Svanström L. The relationship between stressful working conditions and high alcohol consumption and severe alcohol problems in urban general population. *British Journal of Addiction* 1992;87:1173–1183.
- Sainio M, Eskola K, Kauppinen. K, Kalkkinen M.-L. Tasa-arvon toteutuminen ja kokeminen poliisissa. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 59/2007. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Santos A, Leather P, Dunn J, Zarola A. Gender differences in exposure to co-worker and public-initiated violence: Assessing the impact of work-related violence and aggression in police work. *Work & Stress* 2009;23:137–154.
- Schat ACH, Kelloway EK Reducing the Adverse Consequences of Workplace Aggression and violence: The Buffering Effects of Organizational Support, *Journal of Occupational Health Psychology* 2003;8:110–22.
- Shane JM. Organizational stressors and police performance, *Journal of Criminal Justice* 2010: 38:807–818.
- Selin R, Leino T. Väikivaltatilanteet ja niiden hallinta poliisipartiotyössä: Loppuraportti. Työterveyslaitos, Helsinki 2005.

Swatt ML, Gibson CL, Piquero NL Exploring the utility of general strain theory in explaining problematic alcohol consumption by police officers. *Journal of Criminal Justice* 2007;35:596–611.

Webster S, Patterson A, Hoare J, O’Loughlin A. Violence at work: Findings from the 2005/06 and 2006/07 British Crime Survey, HSE, 2008.

Wieclaw J, Agerbo E, Mortensen, PB, Burr H, Tuchsén F, Bonde JP. Work related violence and threats and the risk of depression and stress disorders. *J Epidemiol Community Health* 2006;60:771–75.

Violanti JM, Marshall JR, Howe B. Police occupational demands, psychological distress and the coping function of alcohol, *Journal of Occupational Medicine* 1983;25:455–458.

Violanti JM, Aron F. Police stressors: Variations in perception among police personnel. *Journal of Criminal Justice* 1995;23:287–294.

TUULA LEINO

Fil.lis.

Työterveyslaitos

TO-osaamiskeskus

KAISA ESKELINEN

VTM

Työterveyslaitos

TO-osaamiskeskus

MARIANNA VIRTANEN

Dosentti, Työterveyslaitos

Työterveyslaitos

TO-osaamiskeskus